

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA ELMİN İNKİŞAFI FONDU

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Elmin İnkişafı Fondunun 2015-ci ilin əsas qrant müsabiqəsi
çərçivəsində təqdim olunmuş kompleks elmi-tədqiqat
proqramlarının (EIF-KETPL-2015-1(25)) qalibi olmuş
layihənin yerinə yetirilməsi üzrə

YEKUN ELMİ-TEXNİKİ HESABAT

Layihənin adı: Cənubi Qafqaz və Azərbaycana dair Osmanlı vergi dəftərlərinin transliterasiyası, tərcüməsi və nəşri

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Mustafayev Şahin Məcid oğlu**

Qrantın məbləği: **150 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-KETPL-2-2015-1(25)-56/45/5-M-11**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **09 yanvar 2017-ci il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **24 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 fevral 2017-ci il – 01 fevral 2019-cu il**

Diqqət! Bütün məlumatlar 12 ölçülü Arial şrifti ilə, 1 intervalla doldurulmalıdır

Diqqət! Uyğun məlumat olmadığı təqdirdə müvafiq bölmə boş buraxılır

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

1 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə yerinə yetirilmiş işlər, istifadə olunmuş üsul və yanaşmalar

(burada doldurulmalı)

Layihə nəticəsində Türkiyənin İstanbul Başbakanlık Arxivində saxlanılan 897 №-li “Dəftər-i müfəssəl-i əyalət-i Tiflis” (“Tiflis əyalətinin müfəssəl dəftəri”), 904 və 908 №-li iki cilddən ibarət olan “Dəftər-i müfəssəl liva-i Təbriz” (“Təbriz livasının müfəssəl dəftəri”), 909 №-li “Dəftər-i müfəssəl-i liva-i Marağa” (“Marağa livasının müfəssəl dəftəri”), 910 №-li “Dəftər-i müfəssəl-i liva-i Xalxal və liva-i Urumi” (“Xalxal livası və Urmiya livasının müfəssəl dəftəri”) adlı arxiv sənədlərinin – XVIII əsrin 20-ci illəri Azərbaycanın tarixi ərazilərinə aid mənbələrin (maliyyə-vergi reyestrlərinin) tədqiqi, transliterasiyası və Azərbaycan dilinə tərcüməsi həyata keçirilmiş, mənbələrin üzərində aparılan tədqiqat nəticəsi olaraq dissertasiyalar müdafiə edilmiş, monoqrafiyalar hazırlanmış, elmi jurnal və toplularda məqalə və tezislər çap olunmuş, beynəlxalq və respublika əhəmiyyətli konfranslarda məruzələr edilmişdir. Mənbələr üzərində iş zamanı

müasir mənbəşünaslıq və türkologiya elmlərində qəbul olunmuş elmi üsullardan, o cümlədən Osmanlı arxiv sənədlərinin ərəb qrafikalı və siyaqət xətt ilə qələmə alınmış mətnlərinin xüsusi transliterasiya metodlarından istifadə olunmuşdur. Azərbaycan dilinə tərcümə işində akad. Z.M.Bünyadov tərəfindən əsas qoyulmuş Osmanlı sənədli mənbələrinin tərcümə prinsiplərinə riayət edilmişdir. Mənbələrin üzərində aparılan tədqiqat işləri zamanı tarixi təhlil və ümumiləşdirmə metodları əsas götürülmüşdür.

2

Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (faizlə qiymətləndirməli)

(burada doldurmalı)

1. **897 №-li “Dəftər-i müfəssəl-i əyalət-i Tiflis”** (“*Tiflis əyalətinin müfəssəl dəftəri*”) adlı Osmanlı maliyyə-vergi reyestrinin Qazax və Borçalı ellərinin ərazisinə aid mətninin üzərində layihədə nəzərdə tutulmuş bütün işlər tamamlanmışdır. Maliyyə-vergi reyestrinin Osmanlı dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş mətni üzərində yeni əldə edilmiş daha keyfiyyətli faksimilyə uyğun olaraq dəqiqləşdirmə işləri aparılmış, Tumanis və Baratlı bölgələrinə aid məlumatlar tamamilə yenidən işlənmiş, xüsusi və çətin anlaşılan tarixi terminlərin izahlı lüğəti hazırlanmış, ön söz yazılmış, eləcə də redaktə işləri başa çatdırılmışdır. **Kompüter dizaynının yerinə yetirilməsi şərti ilə kitab çap olunmaq üçün hazır vəziyyətdədir.**

2. **910 №-li “Dəftər-i müfəssəl-i liva-i Xalxal və liva-i Urumi”** (“*Xalxal livası və Urmiya livasının müfəssəl dəftəri*”) – **(409 əlyazma səhifəsindən ibarətdir)**. Azərbaycanın Xalxal, Urmiya, eləcə də Salmas kimi tarixi bölgələrinin ərazisini əhatə edən maliyyə-vergi reyestrinin üzərində görülən işlər tamamlanmışdır. Belə ki, mətnin oxunması və latın əlifbasına transliterasiyası, eləcə də Azərbaycan dilinə tərcüməsi prosesi başa çatmış, mətnin həm elmi, həm də nəşriyyat redaktəsi işləri yerinə yetirilmişdir. Bundan əlavə mətnə rast gələn xüsusi tarixi və coğrafi terminlər və çətin anlaşılan ifadələrin lüğəti hazırlanmış, kitaba ön söz yazılmışdır. **Kompüter dizaynının yerinə yetirilməsi şərti ilə kitab çap olunmaq üçün hazır vəziyyətdədir.**

3. **909 №-li “Dəftər-i müfəssəl-i liva-i Marağa”** (“*Marağa livasının müfəssəl dəftəri*”) – **(528 əlyazma səhifəsindən ibarətdir)**. Azərbaycanın tarixi Marağa bölgəsinin ərazisinə aid olan Osmanlı maliyyə-vergi reyestrinin oxunması, latın əlifbasına transliterasiyası işi və redaktəsi işi başa çatdırılmış, hazırda sənədin Azərbaycan dilinə tərcümə mətni üzərində redaktə işləri davam etdirilir. Mətnə rast gələn xüsusi tarixi və coğrafi terminlərin, eləcə də çətin anlaşılan ifadələrin lüğətlərinin hazırlanması, həmçinin kitabın ön sözünün yazılışı başa çatmaq üzrədir. **Ümumiyyətlə, kitab üzərində işlərin 97 faizə yaxını yerinə yetirilmişdir.**

4. **904 və 908 №-li iki cildədən ibarət olan “Dəftər-i müfəssəl liva-i Təbriz”** (“*Təbriz livasının müfəssəl dəftəri*”) - (iki cildi 428 və 326 səhifədən ibarətdir) adlı maliyyə-vergi reyestri üzərində işlər başa çatmaq üzrədir. Hazırda dəftərin Azərbaycan/latın əlifbasına transliterasiyası, mətnin Azərbaycan dilinə tərcüməsi tamamlanmış, redaktə işləri başa çatdırılmaq üzrədir.

Ümumiyyətlə, layihə üzrə nəzərdə tutulmuş işlərin təxminən 95 faizi yerinə yetirilmişdir. Mətnlərin çapa hazırlanma işləri, onların texniki redaktəsi, kompüter dizaynı və nəşriyyat-poliqrafiya işləri üzərində fəaliyyət davam etdirilməlidir.

3

Hesabat dövründə alınmış **elmi nəticələr** (onların yenilik dərəcəsi, elmi və təcrübə əhəmiyyəti, nəticələrin istifadəsi və tətbiqi mümkün olan sahələr aydın şəkildə göstərilməlidir)

(burada doldurmalı)

Azərbaycanın orta əsrlər tarixşünaslığının qarşısında duran ən ümdə vəzifələrdən biri yeni tarixi mənbələrin üzə çıxarılıb tədqiq və nəşr edilməsindən ibarətdir. Akademik Ramiz Mehdiyevin “Şah İsmayıl Səfəvi: hökmdarın və sərkərdənin portreti” əsərində xüsusi vurğulanır ki, “Klassik tarixi mənbələr üzə çıxarılıb ana dilimizə tərcümə edilməmiş bizim tarix elmi irəli addımlaya bilməyəcək”. Bu baxımdan Azərbaycanın orta əsrlər tarixinə dair Şərqlə dillərində, o cümlədən Osmanlı dilində olan yeni mənbələrin elmi dövriyyəyə daxil edilməsi xüsusi aktualıq kəsb edir. Bunların arasında Osmanlı arxiv sənədlərinin, xüsusilə maliyyə-vergi reyestrlərinin (“*tapu-təhri* *dəftərlərinin*” və ya “*müfəssəl dəftərlərin*”) olduqca önəmli yeri var. Çünki bu növ sənədli mənbələr vaxtı ilə Osmanlı imperiyasının tərkibinə daxil olan ərazilərdə (*vilayət* və ya *əyalət*, *sancaq* və ya *liva*, *nahiyyə* və ya *qəzalarda*) əhalidən vergi toplamaq məqsədi ilə mərkəzi hökumətin Baş dəftərxana (maliyyə-vergi nazirliyi) məmurları tərəfindən tərtib edilmiş və, beləliklə, dövlətin rəsmi sənədi statusuna sahib olmuşdur. Bu maliyyə-vergi dəftərlərində müvafiq bölgənin inzibati bölgüsü, orada mövcud olan yaşayış məskənləri (şəhər, qəsəbə və kəndlər), orada yaşayan vergi ödəyicilərinin (*rəyyətlərin*) siyahısı, onların sosial və mülki statusu (*çift*, *caba*, *bennak*, *müçərred*), ödədikləri vergilərin adları və məbləği, digər əhali qruplarının (köçəri və yarımköçəri) sayı və ödədikləri vergilər, qeyd edilən ərazidə dini-xeyriyyə qurumları (*vəqflər*) haqqında ətraflı və dəqiq məlumat öz əksini tapırdı. Beləliklə, qeyd edilən sənədlər Azərbaycanın orta əsrlər tarixini öyrənmək baxımından öz dolğunluğu və infromativliyinə görə əvəzolunmazdır və unikal xarakter daşıyır. Xüsusilə vurğulamaq gərəkdir ki, mediyevistika və mənbəşünaslıq elmimizdə Osmanlı “müfəssəl dəftərləri” ilə müqayisə edilə biləcək ikinci tarixi mənbə növü mövcud deyildir.

Bu mənbələr orta əsrlərdə Azərbaycanın ayrı-ayrı tarixi bölgələrinin

- inzibati-siyasi sərhədlərini,
- əhalisinin təqribi sayını,
- əhalinin dini-etnik tərkibini,
- mövcud olan şəhər, qəsəbə və kəndləri,
- onların tarixi adlarını (toponimləri),
- orada yaşayan insanların təqribi sayını,
- şəhərlərdə ticarət və sənətkarlığın inkişaf səviyyəsini,
- kənd təsərrüfatının inkişaf səviyyəsini,
- mövcud dini qurumların (vəqf) vəziyyətini,
- şəhərlərin daxili quruluşunu (mövcud məhəllələrin və küçələrin adlarını),

və digər tarixi məsələləri dəqiq məlumatlar əsasında araşdırmaq və üzə çıxarmağa imkan yaradır. Beləliklə, qeyd edilən mənbələrin nəşri və kompleks şəkildə tədqiqi müəyyən tarixi dövrdə (məsələn, XVI əsrin sonları və ya XVIII əsrin əvvəllərində) Azərbaycanın tam sosial-iqtisadi mənzərəsini yaratmağa imkan verir. Eyni zamanda, bu mənbələrin bir küll halında hazırlanıb nəşr edilməsindən sonra Azərbaycanın bir tarixi vahid olaraq tam bir xəritəsini və ya **milli tarixi atlasını** meydana çıxarmaq mümkün olacaq. Bununla yanaşı, bu dəftərlər bizə tarixi yer adlarını – toponimikası – bərpa etməyə, tarixi antroponimika (şəxs adları) sahəsində də araşdırma aparmağa və dilçilik sahəsində mühüm bilik sahibi olmağa imkan yaradacaq. Beləliklə, Osmanlı maliyyə-vergi dəftərlərinin üzə çıxarılıb nəşr olunması yalnız tarixçilər üçün deyil, tarixi coğrafiya, iqtisadiyyatın tarixi, urbanizasiya, tarixi demografiya, kartoqrafiya, toponimika, antroponimika, dilçilik və digər elm sahələri ilə məşğul olan alimlər üçün önəmli məlumat ehtiva edir və bu mənbələrin əsasında müxtəlif elm sahələrinin nümayəndələri müştərək fənlərarası (multidissiplinar) tədqiqatlar apara biləcəklər.

Qeyd edilməlidir ki, hal-hazırda Türkiyənin İstanbul Başbakanlık Osmanlı arxivində Azərbaycanın tarixi ərazilərinə aid bir sıra maliyyə-vergi reyestrlərinin (dəftərlərinin) əlyazmaları saxlanmaqdadır. Osmanlı maliyyə-vergi reyestrlərinin Azərbaycan tarixinin öyrənilməsi üçün fəvqəladə əhəmiyyəti barədə hələ V.Minorski və B.Lyuis kimi dünya şöhrətli şərqşünas-alimlər öz

fikirlerini təxminən yarım əsr öncə ifadə etmişdilər. Bununla belə, bu növ mənbələrin tədqiqi dünya tarixşünaslığında və türkologiya elmində XX əsrin 30-cu illərindən etibən başlanmasına baxmayaraq, Azərbaycanda onların öyrənilməsinə keçən əsrin 80-ci illərində akademik Ziya Bünyadov təkan vermişdir. Bu sahədə Azərbaycan tarixçisi Hüsəməddin Məmmədovun rolunu da xüsusi vurğulamaq lazımdır. Bu alimlərin səyi nəticəsində XVIII əsrin 20-ci illərinə aid İrəvan, Naxçıvan və Gəncə-Qarabağ bölgələrinin Osmanlı maliyyə-vegi dəftərləri nəşr olunmuşdur. Bununla yanaşı, hazırki layihənin rəhbəri akad. Şahin Mustafayev tərəfindən Tiflis (Borçalı və Qazağa aid hissə) və Lori dəftərləri, onun rəhbərliyi və elmi redaktəsi ilə Erhan Arıklı tərəfindən Ərdəbil bölgəsinin dəftəri tərcümə və nəşr olunmuşdur.

Bununla belə İstanbul Başbakanlık Osmanlı arxivində Azərbaycanın digər tarixi ərazilərinə – İrəvan, Təbriz, Urmiya və Xalxal, Marağa, Xoy, Maku, Həmədan və s. – aid maliyyə-vergi dəftərlərinin əlyazmaları mövcuddur və öz tədqiqatçılarını gözləyir. Mövcud layihə çərçivəsində bunlardan üçünün – 1727-28-ci il Təbriz (iki cild - № 904 və № 908), Marağa (№ 909), Urmiya və Xalxal (№ 910) bölgələrinə aid “müfəssəl dəftərlər” tədqiqata cəlb olunmuş, onların əlyazma mətnləri əsasında müasir türkologiyada qəbul olunmuş üsullara uyğun şəkildə transliterasiyası və mətnin Azərbaycan dilinə tərcüməsi həyata keçirilmişdir. Eyni zamanda 2001-ci ildə akad. Şahin Mustafayev tərəfindən kiril əlifbasında hazırlanıb tərcüməsi çap olunmuş Tiflis (Borçalı və Qazax hissəsi) bölgəsinin “müfəssəl dəftərinin” təkmilləşdirilmiş və genişləndirilmiş variantı latın əlifbası ilə nəşrə yenidən hazırlanmışdır.

Əlavə etmək lazımdır ki, Osmanlı maliyyə-vergi reyestrlərinin əlyazma mətnlərinin yazılışı və oxunuşu olduqca mürəkkəb, müəyyən mənada qəliz şifrəli xarakter daşıyan və vaxtı ilə Osmanlı imperiyasında yalnız maliyyə məmurlarına öyrədilən ərəb əlifbasının “siyaqət” xətti ilə qələmə alınmışdır. Buna görə bu əlyazmaların oxunması və transliterasiyası xüsusi hazırlıq, xeyli zaman və zəhmət tələb edən bir işdir. Eyni zamanda, bu növ mənbələrin dilində çoxlu sayda arxaik ərəb və fars söz və ibarələri istifadə olunduğu səbəbilə onlar anlaşılması çətin olan mətnlərdən ibarətdir. Layihədə iştirak edən işçi qrupun üzvləri (Y.Nəsirova və G.Qafqazlı) ilə layihənin rəhbəri akad. Şahin Mustafayev tərəfindən xüsusi hazırlıq məşğələləri təşkil edilmiş və bu növ mənbələrlə işləyə bilmək üçün onların yüksək peşəkarlıq səviyyəsi təmin edilmişdir.

Layihənin çərçivəsində Təbriz (№ 904 və № 908), Marağa (№ 909), Urmiya və Xalxal (№ 910) bölgələrinin “müfəssəl dəftərlərinin” əlyazma mətnlərinin dünya tarixşünaslıq və türkologiya elmində ilk dəfə olaraq transliterasiyası və başqa dilə (Azərbaycan dilinə) tərcüməsi həyata keçirilmişdir.

Beləliklə, Osmanlı maliyyə-vergi reyestrlərinin transliterasiyası, tərcüməsi və tədqiqi nəticəsində qeyd olunan bölgələrə aid əldə edilmiş tarixi biliklər və statistik məlumatlar gələcəkdə tarix, tarixşünaslıq, mənbəşünaslıq, iqtisadiyyat tarixi, urbanizasiya, demoqrafiya, kartoqrafiya, inzibatçılıq, din tarixi, toponimika, antroponimika, ümumiyyətlə, türkologiya və dilçilik sahələrində perspektiv tədqiqatların aparılmasında əhəmiyyətli rol oynayacaqdır.

Layihənin həyata keçirilməsi prosesində ümumi şəkildə aşağıdakı elmi nəticələr əldə olunmuşdur:

- 1) Azərbaycanın XVIII əsr sosial-iqtisadi tarixinə dair Türkiyənin İstanbul Başbakanlık Osmanlı arxivində əlyazma şəklində saxlanan üç iri həcmli (**ümumi həcmi – təxminən 1700 əlyazma səhifəsi**) tarixi mənbə elmi dövriyyəyə daxil edilmişdir;
- 2) Qeyd edilən əlyazmaların mətni latın qrafikalı əlifbaya transliterasiya edilmiş və Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuşdur;
- 3) Mənbələr giriş sözü, əsas mətn, izahlı lüğət kimi hissələri ehtiva edən **9 kitab** şəklində nəşrə hazırlanmışdır;
- 4) Mənbələr əsasında Azərbaycanın Təbriz, Marağa, Soyuqbulaq, Xalxal, Urmiya, Salmas, Borçalı və Qazax bölgələrinin tarixi sərhədləri və inzibati-ərazi bölgüsü müəyyənləşdirilmişdir;
- 5) Qeyd edilən ərazilərdə bütün məskun və qeyri-məskun yaşayış məntəqələri təsbit edilmiş,

- onların təxmini lokalizasiyası müəyyən edilmişdir;
- 6) Bu bölgələrdə məskun olan əhalinin dini-etnik tərkibi ilə bağlı etibarlı məlumat üzə çıxarılmışdır;
 - 7) Əhalinin sosial və demoqrafik strukturu, o cümlədən şəhər, kənd və köçəri həyat təzi sürən əhalinin sayı və nisbəti haqqında məlumatlar üzə çıxarılmışdır;
 - 8) Qeyd edilən dövrdə Azərbaycan şəhərlərinin (Təbriz, Marağa, Urmiya, Salmas, Soyuqbulaq və s.) strukturu, burada mövcud olan məhəllə və küçələrin yerləşməsi və adları barədə yeni və mötəbər bilgiler əldə edilmişdir;
 - 9) Qeyd edilən bölgələrdə əhalinin məşğulluq sahələri, o cümlədən sənətkarlıq, ticarət, xidmət sahələri, bitkiçilik, heyvandarlıq, arıçılıq və digərlərlə bağlı statistik məlumatlar toplanıb sistemləşdirilmişdir;
 - 10) Qeyd edilən dövrdə Azərbaycanda Osmanlı hakimiyyəti tərəfindən tətbiq edilən vergi siyasətinin və praktikasının əsas prinsipləri və xüsusiyyətləri təhlil edilmişdir;
 - 11) Şəhər və kənd əhalisi, eyni zamanda köçəri və yarımköçəri həyat sürən topluluqlardan alınan bütün təsərrüfat və qeyri-təsərrüfat vergilərinin növləri və miqdarı müəyyənləşdirilmiş və araşdırılmışdır;
 - 12) Adı çəkilən ərazilərdən keçən beynəlxalq ticarət marşrutlarının bölgənin sosial-iqtisadi həyatına təsiri öyrənilmiş, bu yolların üzərindəki mühüm ticarət mərkəzləri və bazarlar, gömrük məntəqələri və onlardan əldə edilən rüsumların adları müəyyənləşdirilmiş və miqdarı hesablanmışdır;
 - 13) Qeyd edilən bölgələrdə kənd təsərrüfatının strukturu təhlil edilmiş, ayrı-ayrı bölgələr üzrə kənd əhalisinə dənil bitkilər (buğda, arpa, darı, çovdar və s.), texniki bitkilər (pampıq, kətan, gənəgərçək, biyan və s.), paxlalı bitkilər (noxud, mərcimək, paxla), meyvə-tərəvəz yetişdirdiyi, iri və xırdabuynuzlu heyvanlar, eləcə də at və dəvə saxladığı, eyni zamanda arıçılıq və baramaçılıqla məşğul olduğu təsbit edilmiş və bu sahələrlə bağlı mənbələrin məlumatları ümumiləşdirilmişdir;
 - 14) Qeyd edilən bölgələrdə dini və xeyriyyə təsisatları, o cümlədən vəqf, məscid, mədrəsə, zavyələrlə əlaqədar tədqiq edilən mənbələrdə mövcud məlumat toplanılmış və sistemləşdirilmişdir;
 - 15) Qeyd edilən bölgələrdə tarixi toponimika və onomastika, yeni şəhər, qəsəbə, kənd, məzrəə, dağ, dərə, çay və digər coğrafi obyektlərin adları toplanıb sistemləşdirilmiş, bununla Azərbaycanın tarixi yer adlarının tədqiqi və bərpası üçün etibarlı zəmin yaradılmışdır;
 - 16) Qeyd olunan tarixi dövrdə Azərbaycanda yaygın olan şəxs adlarının, yeni tarixi antroponimikanın kompleks şəkildə tədqiqi üçün olduqca geniş və əhatəli mənbə materialı üzə çıxarılmışdır;

Layihə çərçivəsində tədqiq edilən mənbələrdən əldə olunmuş məlumatlar əsasında belə bir ümumi nəticəyə gəlinmişdir ki, adı çəkilən bölgələrin əhalisinin böyük əksəriyyətini müsəlman Azərbaycan türkləri təşkil etmiş, bəzi məntəqələrdə yaşayan qeyri-müsəlman (xristian və yəhudi) əhali kiçik azlıq təşkil etmiş və onlar bölgənin sosial-iqtisadi həyatında mühüm rol oynamamışlar. İstər bölgənin toponimikası, istər antroponimikası göstərir ki, qeyri-müsəlman əhali üzərində müsəlman türk mədəni təsiri olduqca güclü olmuşdur.

4 Layihə üzrə **elmi nəşrlər** (elmi jurnallarda məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materiallarında məqalələr, tezislər) (dərc olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə, uyğun məlumat - jurnalın adı, nömrəsi, cildi, səhifələri, nəşriyyat, indeksi, İmpact Factor, həmmüəlliflər və s. bunun kimi məlumatlar - ciddi şəkildə dəqiq olaraq göstərilməlidir) *(surətlərini kağız üzərində və CD şəkildə əlavə etməli!)*

(burada doldurmalı)

Monoqrafiyalar (çapa hazırdırlar)

1. **Yaxşıxanım Nəsirova.** XVIII əsrin əvvəllərində Urmiya və Xalxal bölgələrinin tarixi.– 140 səh.
2. **Gülər Qafqazlı.** XVIII əsrin əvvəllərində Marağa bölgəsinin tarixi. – 160 səh.

Məqalələr və tezislər (çap olunmuşlar)

3. **Şahin Mustafayev.** Социальная и экономическая жизнь Тебриза согласно османскому пространному реестру от 1727 г. // “Müasir Şərşünaslığın aktual problemləri” (“Ziya Bünyadov qiraətləri”) mövzusunda beynəlxalq elmi konfransın tezislər toplusu. Bakı, 2017, s. 216.

4. **Şahin Mustafayev.** Osmanlı təhrir dəftərlərinin Azərbaycanın orta əsrlər sosial-iqtisadi tarixinin öyrənilməsində önəmi. // “Azərbaycan Şərşünaslığı”, №1(16), 2018, s. 11-14.

5. **Fikrət Süleymanoğlu.** Tiflis Eyaleti'nin Demirçihasanlı Nahiyəsi Osmanlı Hakimiyyəti Döneminde (1723-1728'li Yıllar). // Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Yıl 2017, Sayı:37, s.357-367.

6. **Fikrət Süleymanoğlu.** Osmanlı hakimiyyəti dönəmində Tiflis əyalətinin Somxit nahiyəsində türk varlığı (1723-1728). // “Azərbaycan Şərşünaslığı”, №1(16), 2018, s. 15-17.

7. **Yaxşıxanım Nəsirova.** Osmanlı Yönetimi Döneminde Urmiyada Yaşamış Aşiretler: Afşarlar. // Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü “Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi”, № 1, Van, 2018, s.171-183.

8. **Yaxşıxanım Nəsirova.** “XVIII əsrin əvvəllərində Urmiya şəhərinin etnodemoqrafik vəziyyəti” (Osmanlı sənədləri əsasında). // “Müasir şərşünaslığın aktual problemləri (Ziya Bünyadov qiraətləri)” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans. Bakı, 16-17 oktyabr 2017-ci il, s.123-124.

9. **Yaxşıxanım Nəsirova.** XVIII əsrin əvvəllərində Urmiyada iqtisadi vəziyyət. // “Azərbaycanda türk xalqları tarixinin tədqiqi və tədrisi məsələləri” respublika elmi-praktik konfransı. Bakı, 18-19 may, 2017, s.17-21.

10. **Gülər Qafqazlı.** Османский санджак Союкбулак (согласно данным Пространного реестра Мараги 1728 г.). // Гилея, «Научный вестник», Киев, № 128 (1), 2018, s. 132-137.

11. **Gülər Qafqazlı.** XVII-XVIII əsrlərdə Soyuqbulaq tarixi. Ana Varlıq (Türk dil, ədəbiyyat, tarix və kultür dərgisi), № 6, Qış 2018 (1396), s.95-106.

12. **Gülər Qafqazlı.** XVIII yüzillikdə Soyuqbulaqda yer adları (Osmanlı təhrir dəftəri əsasında). // “Müasir şərşünaslığın aktual problemləri (Ziya Bünyadov qiraətləri)” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans. Bakı, 16-17 oktyabr 2017-ci il, s. 79.

5 İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər

(burada doldurulmalı)

6 Layihə üzrə ezamiyyətlər (ezamiyyə baş tutmuş təşkilatın adı, şəhər və ölkə, ezamiyyə tarixləri, həmçinin ezamiyyə vaxtı baş tutmuş müzakirələr, görüşlər, seminarlarda çıxışlar və s. dəqiq göstərilməlidir)

(burada doldurulmalı)

Layihə rəhbəri akad. Şahin Mustafayev 19-22 iyun 2017-ci ildə Türkiyə Cümhuriyyəti Başbakanlık

	Dövlət Arşivləri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı arxivində elmi ezamiyyətdə olmuşdur
7	Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak (əgər varsa) (burada doldurulmalı)
8	Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak (burada doldurulmalı)
9	Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminar, dəyirmi masa, konfrans, qurultay, simpozium və s. çıxışlar) (məlumat tam şəkildə göstərilməlidir: a) məruzənin növü: plenar, dəvətli, şifahi və ya divar məruzəsi; b) tədbirin kateqoriyası: ölkədaxili, regional, beynəlxalq) (burada doldurulmalı) <ul style="list-style-type: none"> - Akad. Ş.Mustafayev - "Azərbaycan orta əsrlər tarixinə dair Osmanlı arxiv mənbələri (təhrir dəftərləri): əhəmiyyəti və tədqiqat perspektivləri" mövzusunda AMEA Rəyasət Heyətində elmi məruzə (Bakı, 05 aprel 2018-ci il). - Y.Nəsirova - "XVIII əsrin əvvəllərində Urmiya şəhərinin etnodemoqrafik vəziyyəti" mövzusunda "Ziya Bünyadov qiraətləri" beynəlxalq elmi konfransında məruzə (Bakı, 16-17 oktyabr 2017). - G.Qafqazlı – "XVIII yüzillikdə Soyuqbulaqda yer adları" mövzusunda "Ziya Bünyadov qiraətləri" beynəlxalq elmi konfransında məruzə (Bakı, 16-17 oktyabr 2017)
10	Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar, komplektləşdirmə məmulatları (burada doldurulmalı)
11	Yerli həmkarlarla əlaqələr (burada doldurulmalı)
12	Xarici həmkarlarla əlaqələr (burada doldurulmalı)
13	Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı (əgər varsa) (burada doldurulmalı) <ol style="list-style-type: none"> 1) Qafqazlı Gülər Ələkbər qızı "XVIII əsrin əvvəllərində Osmanlı hakimiyyəti dövründə Marağa livası" mövzusunda tarix üzrə fəlsəfə doktorluğu dissertasiyasını 22 sentyabr 2018-ci il tarixində AMEA Naxçıvan Bölməsində müdafiə etmişdir. 2) Nəsirova Yaxşıxanım Balahüseyn qızı "Osmanlı hakimiyyəti dövründə Urmiya və Xalxal bölgəsinin sosial-iqtisadi vəziyyəti (XVIII əsrin 20-ci illəri)" mövzusunda tarix üzrə fəlsəfə doktorluğu dissertasiyasını 22 sentyabr 2018-ci il tarixində AMEA Naxçıvan Bölməsində müdafiə etmişdir.

14	Sərgilərdə iştirak (əgər baş tutubsa) (burada doldurmalı)
15	Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi (əgər baş tutubsa) (burada doldurmalı)
16	Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. (məlumatı tam şəkildə göstərməlidir) (burada doldurmalı)

SİFARİŞÇİ:

Elmin İnkişafı Fondu

Baş məsləhətçi

Quliyeva Mülayim Sahib qızı

(imza)

“ _ ” _____ 2019-cu il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Mustafayev Şahin Məcid oğlu

(imza)

“ _ ” _____ 2019-cu il